

Тип на статията: Статия

Type of the Paper: Article

Сравнителен анализ на реализираната екологична отговорност на бизнеса и повишаването ѝ чрез ESG регулациите в контекста на глобалната устойчивост

Радка Пенева¹, Ваня Хаджиева²

¹Нов български университет, департамент „Природни науки“, бул. „Монтевидео“ № 21, София, България

²Нов български университет, департамент „Администрация и управление“, бул. „Монтевидео“ № 21, София, България

radi.peneva@gmail.com

A comparative analysis of the implemented environmental responsibility of businesses and its enhancement through ESG regulations in the context of the global sustainability

Radka Peneva¹, Vania Hadzhieva²

¹New Bulgarian University, Department of Natural Sciences, 21 Montevideo Blvd., Sofia, Bulgaria

²New Bulgarian University, Department of Administration and Management, 21 Montevideo Blvd., Sofia, Bulgaria

radi.peneva@gmail.com

Резюме: Екологичната отговорност на съвременните бизнес организации се превръща във водещ критерий за успешен бизнес модел през 21-ви век. Съществуването на бизнеса и опазването на околната среда са в правопрпорционална зависимост, като моделирането на устойчиво корпоративно поведение е решаващ фактор в грижата за природата. Бизнесът повишава ангажираността си по отношение на глобалните екологични проблеми чрез регулаторен натиск в лицето ESG регулациите или доброволно, като същевременно изгражда и конкурентно предимство по отношение на дългосрочното му бъдещо позициониране в контекста на глобалната устойчивост. В рамките на представеното изследване е направен сравнителен анализ на отчетената публична информация за екологичната устойчивост на три от водещите компании, опериращи на българския пазар – IKEA, Ideal Standart и Девин, разкриващ успешния пример на повишаващата се реализирана екологична отговорност от бизнеса и позволяващ извеждането на съществени заключения по отношение на устойчивото съществуване на бизнеса и природата заедно.

Ключови думи: екологична отговорност, ESG, регулации, устойчивост.

Abstract: The environmental responsibility of modern business organisations is becoming a leading criteria for a successful business model in the 21st century. The existence of the businesses and the environmental protection are in a right-proportional correlation as the modeling of a sustainable corporate behavior is a decisive factor in the care for nature. Businesses enhance their commitment to global environmental issues through regulatory pressure in the face of ESG regulations or voluntarily, while also building a competitive advantage regarding their long-term future

positioning in the context of the global sustainability. A comparative analysis of the reported public information on the environmental sustainability of three of the leading companies operating on the Bulgarian market - IKEA, Ideal Standart and Devin - is performed within the presented article, revealing the successful example of the enhancing environmental responsibility of business and allowing the derivation of essential conclusions regarding the sustainable existence of business and nature together.

Key words: Environmental Responsibility, ESG, Regulations, Sustainability

Въведение

Глобалната устойчивост е визия за бъдеще, в която различните глобални системи хармонизират помежду си, осигурявайки благосъстоянието на настоящите и бъдещите поколения. Най-известната дефиниция на устойчивостта е спомената в доклада на Световната комисия по околна среда и развитие [UN, 1987] като „посрещане на нуждите на настоящето, без да се компрометира способността на бъдещите поколения да посрещат собствените си нужди“. Устойчивото развитие привлича вниманието на изследователите по целия свят [Achim et al., 2022]. То може да се разглежда като развитие, насочено към задоволяване на човешките нужди на обществото като цяло (включително бъдещите поколения) отвъд минималното ниво, което се позволява от аксиологична перспектива при вземането на решения, като се имат предвид ограниченията на околната среда [Boris et al., 2014].

Ключови глобални предизвикателства пред устойчивостта са тясно преплетени - замърсяване на въздуха, загуба на биоразнообразие, изменение на климата, енергийна и продоволствена сигурност, разпространение на болести, инвазия на видове и недостиг на вода и замърсяване. За справяне със сложните взаимовръзки и идентифициране на ефективни решения за предизвикателствата, свързани с устойчивостта е необходима системна интеграция и холистичен подход [Liu et al., 2015]. Постигането на глобална устойчивост и устойчиво развитие е сложна задача, изискваща колективни действия от страна на правителства, бизнеси, граждански общества [Smith, 2009; Byrne, Glover, 2002].

В контекста на устойчивостта ESG (Environmental – Околна среда, Social - Общество, Governance – Корпоративно управление) дейностите се превръщат в тенденция за устойчив растеж [Liang et al., 2022]. Бизнесите по света все повече се обръщат към управление, известно като корпоративно управление на устойчивостта, за да им помогне да разберат и управляват по-добре своите нефинансови резултати [McElroy, Van Engelen, 2011], а качественото корпоративно управление влияе положително върху устойчивото развитие [Achim et al., 2022; Koh et al., 2022]. Следователно, ефективното управление на ESG факторите е синоним на устойчивостта, постигана с необходимо присъща корпоративната социална отговорност.

В концепцията за ESG околната среда, социалните фактори и управлението са безвъзвратно преплетени помежду си, като фокусът е едновременно върху всички. Тази концепция е призната като основна управленска стратегия за оцеляването на фирмите [Liang et al., 2022], а решаващ момент за ефективното практикуване на ESG, водещо до устойчивост, е осъзнаването на концепцията и всичките ѝ измерения и по-доброто разбиране как компаниите могат да се възползват от нея [Vutsova et. al., 2024]. ESG е важен актив, който определя бъдещото конкурентно предимство и рентабилността на една

компания. Въздействието върху стойността на фирмата може да варира в зависимост от нивото на ESG от гледна точка на оцеляването на компанията [Chang, Lee, 2022].

Обща, единна световна или европейска рамка за докладване би помогнала за създаването на качествена информация по отношение на устойчивостта, както и за нейната съпоставимост [Stefanova, 2022], а наличието и подобряването ѝ във времето би насърчило по-широкото прилагане на отговорните устойчиви стратегии в управлението и подпомагане процесите по изпълнение на Целите за устойчиво развитие на ООН [Staneva, 2022]. ESG регулациите се намесват със своята императивност в ролята на регулаторен натиск, с потенциал за преосмисляне на бизнес концепции и полагане на дългосрочни модели за устойчиво развитие в полза на природата и хората.

1. Ключови ESG регулации в Европа

ЕС насърчава предприятията да възприемат устойчиви практики за своето бъдещо развитие в контекста на глобалната устойчивост. Зелената сделка на ЕС, иницирана за постигане на нулеви нетни емисии на парникови газове до 2050 г., поставя основата на политиките за ESG [Lombarts, 2024]. ЕС е начало на амбициозни мерки за ESG регулации, които оказват влияние по-специално върху оповестяването, отчетността, пазарите на въглеродни емисии, надлежната проверка и международната търговия, както и върху инвестиционните дейности. Тези разпоредби вероятно ще да имат дълготрайно въздействие върху бизнеса в световен мащаб. Дружествата, които насърчават създаването на социална и екологична стойност, ще бъдат по-добре подготвени за бизнес среда, в която регулациите, съобразени с ESG стават все по-често срещани [Alamillos et al., 2022]. Акцентът върху интегрирането в задължителната корпоративна отчетност на финансова и нефинансова информация, както и ударението в предоставянето на качествени данни, съобразени с ESG регулациите, ще улесни вземането на решения, основани на доказателства, от инвеститорите. Ключови са въпросите, свързани с: (i) осигуряване на уместност и последователност в рамките за докладване за разкриване на ESG; (ii) непрозрачност на субективните елементи на ESG оценката; (iii) подобряване на съответствието със съществеността и резултатите; (iv) преодоляване на пазарните пристрастия; (v) прозрачност на съгласуването на ESG продуктите с целите на инвеститорите за устойчиво финансиране, свързани с финансовата и социалната възвръщаемост; и (vi) обществен и регулаторен ангажмент [Boffo, Patalano, 2020].

ESG информацията е еталон, който може да предостави по-изчерпателни и убедителни доказателства за това как организацията влияе положително на света [Ahmad et al., 2023], а регулаторната рамка за ESG е богата, динамична и гъвкава, с акцент върху дългосрочната устойчивост. Представен е кратък обзор на ключови за тази рамка нормативи, фокусиращи изискванията към бизнеса за екологично отговорното поведение и за корпоративно управление, създаващо дългосрочна стойност както за компаниите, така и за природата.

1.1. Директивата за докладване на корпоративната устойчивост (CSRD)

С влизането в сила на CSRD компаниите ще трябва да докладват качествена и количествена информация, прогнозна и ретроспективна информация и информация, която обхваща краткосрочни, средносрочни и дългосрочни времеви хоризонти [Primec, Belak, 2022]. Поетапното прилагане на задълженията за публично оповестяване на ESG информация, съгласно Директивата (ЕС) 2022/2464 за докладване на корпоративната устойчивост [Directive (EU) 2022/2464/CSRD] стартират от 01.01.2024 г. Тази директива

стъпва на основите, положени в Директива за нефинансово отчитане [Directive 2014/95/EU on the disclosure of non-financial and diversity information; “Non-Financial Reporting Directive”, NFDR], допълнени и осъвременени с правилата за социална и екологична информация, която компаниите трябва да докладват. Времева рамка за поетапно обхващане на бизнеса за прилагането на CSRD и Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (ECOY) е илюстрирана на Фиг.1:

Фиг. 1. CSRD – времева рамка за прилагане

Директивата налага отчитане на ESG чрез ECOY, като набляга на еднаквостта и съпоставимостта и насърчава прозрачността и устойчивостта на отчитането. ESG обхваща три стълба: екологичен (климат, замърсяване, води, биоразнообразие, кръгова икономика), социален (работна сила, верига на стойността, общности, краен потребител) и управление (управление на риска, бизнес поведение, лидерство) [Lombarts, 2024]. С Директива (ЕС) 2022/2464 се въвежда изискване отчетите за устойчивост, като част от доклада за дейността на ръководството, да бъдат проверявани от т.нар. доставчици на услуги за изразяването на сигурност (одитори). Тези лица трябва да изразяват становище дали отчетът за устойчивостта, като част от годишния доклад за дейността на предприятието, е в съответствие с приложимата отчетна рамка и отговаря ли тя на законовите изисквания по отношение на: съответствието на отчитането във връзка с устойчивостта, с ECOY; процеса за идентифициране от страна на предприятието на оповестената информация ECOY; и съответствието с изискването за маркиране на информацията за устойчивостта; както и дали отчитането от страна на предприятието съответства на изискванията за отчитане съгласно член 8 от Регламент (ЕС) 2020/852 за създаване на рамка за улесняване на устойчивите инвестиции [Bashikarov, 2024].

1.2. Таксономия на ЕС за екологично устойчиви дейности

В Регламент (ЕС) 2020/852 на европейския парламент и на съвета от 18 юни 2020 г. за създаване на рамка за улесняване на устойчивите инвестиции и за изменение на Регламент (ЕС) 2019/2088 се установяват критериите, определящи дали дадена икономическа дейност се квалифицира като екологично устойчива, за целите на установяването на степента на екологична устойчивост на дадена инвестиция и се създава система за класификация на екологично устойчиви икономически дейности с цел увеличаване на устойчивите инвестиции. Регламентът за таксономията влиза в сила на 12 юли 2020 г. С него се установява основата за таксономията на ЕС, като се определят четирите основни условия, на които трябва да отговаря дадена икономическа дейност, за да бъде квалифицирана като екологично устойчива: а) допринася съществено за една или повече от екологичните цели;

б) не нанася значителни вреди на някоя от екологичните цели; в) осъществява се в съответствие с минималните гаранции; г) отговаря на техническите критерии за проверка, установени от Комисията. Създават се критерии за екологично устойчиви икономически дейности и се дефинират екологичните цели, а именно: 1) смекчаване на изменението на климата; 2) адаптиране към изменението на климата; 3) устойчиво използване и опазване на водните и морските ресурси; 4) преход към кръгова икономика; 5) предотвратяване и контрол на замърсяването; 6) защита и възстановяване на водното биоразнообразие и на водните екосистеми. Таксономията на ЕС за екологично устойчиви дейности се прилага по отношение на: а) мерки, приети от държавите членки или от Съюза, с които се определят изискванията към участниците на финансовите пазари или емитентите по отношение на финансовите продукти или корпоративните облигации, които се предлагат на пазара като екологично устойчиви; б) участниците на финансовите пазари, които предлагат финансови продукти; и в) предприятията, които са задължени да публикуват нефинансова декларация или консолидирана нефинансова декларация.

Създаден е образователен и лесен за ползване уебсайт „Навигатор за таксономията на ЕС“ [EU Taxonomy Navigator], който предлага редица онлайн инструменти, за да помогне на потребителите да разберат по-добре таксономията на ЕС по опростен и практичен начин, като в крайна сметка улесни нейното прилагане и подкрепи дружествата в техните задължения за докладване.

1.3. Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта (ЕСОУ)

Делегиран регламент (ЕС) 2023/2772 на Комисията от 31 юли 2023 година за допълнение на Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета чрез стандарти за отчитането във връзка с устойчивостта (Commission Delegated Regulation (EU) 2023/2772 of 31 July 2023 supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards) се прилага от 1 януари 2024 г. за финансовите години, започващи на 1 януари 2024 г. или след тази дата, и е задължителен в своята цялост, като се прилага пряко във всички държави членки.

Стандартите за отчитане във връзка с устойчивостта (ЕСОУ или ESRS) са пропорционални и не следва да налагат ненужна административна тежест на предприятията, които са задължени да ги прилагат. С цел намаляване до минимум на смущенията за предприятията, които вече оповестяват информация за устойчивостта, стандартите за отчитане във връзка с устойчивостта следва да са съобразени със съществуващите стандарти и рамки за отчитане във връзка с устойчивостта и за отчетността, когато е целесъобразно.

В момента има 12 одобрени стандарта, схематизирани в Табл. 1.

Ключовите аспекти на докладването включват възприемане на подхода на двойна същественост, изискващ отчитането да показва как въпросите на устойчивостта засягат предприятието (финансова същественост) и как предприятието оказва въздействие върху устойчивостта (същественост на въздействието), както и разкриване на информация, обхващаща цялата бизнес верига. Чрез оценка на съществеността (основно средство на CSRD за откриване на въздействия, рискове и възможности и докладване за тях) компаниите определят съдържанието на докладите за устойчивостта и това кои ЕСОУ са изискващи оповестяване на информация.

Междусекторните (всеобхватни) стандарти се прилагат за всички въпроси, свързани с устойчивостта. ЕСОУ 1 изисква разкриване на информация за устойчивостта, независимо от преценката за същественост, а ЕСОУ 2 определя изискванията за оповестяване на

нефинансовата информация в докладите за устойчивост. Изискванията за оповестяване в ЕСОУ 2, в тематичните ЕСОУ и в секторните ЕСОУ са структурирани в следните отчетни области: управление; стратегия и модел; управление на въздействията, рисковете и възможностите; измерители и цели.

Таблица 1. ЕСОУ

Междусекторни (Всеобхватни) стандарти ЕСОУ	Тематични (ESG) стандарти		
	Околна среда ЕСОУ "E"	Социални въпроси ЕСОУ "S"	Управление ЕСОУ "G"
1. Общи изисквания	E1 Изменение на климата	S1 Собствена работна сила	G1 Професионално поведение
2. Общи оповестявания	E2 Замяряване	S2 Работници по веригата на стойността	
	E3 Водни и морски ресурси	S3 Засегнати общности	
	E4 Биологично разнообразие и екосистеми	S4 Потребители и крайни ползватели	
	E5 Използване на ресурсите и кръгова икономика		

Тематичните (ESG) стандарти подлежат на оценка за същественост и определят количествената и качествена информация, които бизнесът следва да оповестява във връзка с тематичните аспекти, предоставящи цялостен поглед върху ESG въпросите. Тематичните стандарти изискват докладването на екологична информация, включително и собствен принос за постигане на екологичните цели на Европейския зелен пакт¹; социална информация, включително такава за социалните аспекти извън границите на компанията; информация за управлението, корпоративната политика и култура.

Предстои разработване и на секторни стандарти, ообхващащи темите, които са най-значими за даден сектор, и които ще се прилагат за всички предприятия в специфичния сектор. В тези стандарти ще се разглеждат въздействията, рисковете и възможностите, които вероятно ще бъдат съществени за всички предприятия в определен сектор и които не са обхванати или не са обхванати в достатъчна степен от тематичните стандарти.

Европейските стандарти за отчитане на устойчивостта имат за цел да се подобри качеството, надеждността и съпоставимостта на нефинансовите отчети в Европа, разкриващи необходимата ESG информация, като насърчават последователни и прозрачни практики за докладване. Времева рамка за прилагане на стандартите за отчитане на устойчивостта се определя от Директивата за докладване на корпоративната устойчивост.

Процесът по транспониране на CSRD в националното законодателство е факт. Приети са законодателни промени в Закона за счетоводството (последна актуализация от 27.08.2024 г.) и Закона за независимия финансов одит и изразяване на сигурност по

¹ Целите на Европейския зелен пакт са: 1) до 2050 г. да няма нетни емисии на парникови газове; 2) икономическият растеж ще бъде отделен от използването на ресурси; 3) нито един човек или регион няма да бъде изоставен. Политиките на ЕС в областта на климата, енергетиката, транспорта и данъчното облагане да бъдат пригодени към целта за намаляване на нетните емисии на парникови газове с най-малко 55 % до 2030 г. в сравнение с равнищата от 1990 г. <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg>

устойчивостта (последна актуализация от 17.09.2024 г.), които до голяма степен ще изпълнят изискванията на Директивата. Заверяването на коректността на информацията в нефинансовите отчети (отчетите/докладите за устойчивостта) ще бъде възложено на дипломираните експерт-счетоводители, действащи одитори, след получаване на нужната допълнителна квалификация за проверка на надлежността на нефинансовата информация, съобразно стандартите на Европейската консултативна група по финансово отчитане (EFRAG).

1.4. Директива за дължима грижа на дружествата относно устойчивостта

На 25 юли 2024 г. влиза в сила Директива (ЕС) 2024/1760 относно дължима грижа на дружествата във връзка с устойчивостта (The Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD/CS3D), която е важен законодателен инструмент за гарантиране на корпоративния преход към устойчива икономика, включително за намаляване на екзистенциалните вреди и разходи, свързани с изменението на климата, за осигуряване на съответствие с глобалните нетни нулеви емисии до 2050 г. Целта на тази директива е да насърчи устойчиво и отговорно корпоративно поведение в операциите на компаниите и в техните глобални вериги на стойността. Правилата, въведени с нея, ще осигурят единна правна рамка и равни условия за компаниите в целия единен пазар на ЕС и също така ще насърчат международната конкурентоспособност, ще увеличат иновациите и ще гарантират правна сигурност за компаниите, които се справят с въздействието върху устойчивостта².

CSDDD установява корпоративно задължение за дължима грижа (надлежна проверка) относно въпросите на устойчивостта. Основните елементи на това задължение са идентифициране и справяне с потенциални и действителни неблагоприятни въздействия върху правата на човека и околната среда в собствените операции на компанията, техните дъщерни дружества и когато е свързано с тяхната верига(и) на стойността, тези на техните бизнес партньори. Освен това директивата определя задължение за големите компании да приемат и приложат, като положат всички усилия, преходен план за смекчаване на изменението на климата, съобразен с целта за неутралност на климата до 2050 г. от Парижкото споразумение, както и с междинните цели в рамките на Европейското споразумение за климата³.

В обхвата на CS3D попадат големи компании в ЕС (с повече от 1000 служители и 450 милиона евро оборот (нетен) по целия свят и големи компании извън ЕС (с повече от 450 милиона евро оборот (нетен) в ЕС). Директивата съдържа разпоредби за улесняване на съответствието и ограничаване на тежестта върху дружествата както по отношение на обхвата, така и по веригата на стойността. В директивата се посочва, че в обхвата ѝ не попадат МСП, но те биха могли да бъдат засегнати от разпоредбите ѝ в качеството си на изпълнители или подизпълнители на дружествата, които попадат в него. Въпреки това, CS3D предвижда подкрепящи и защитни мерки за МСП, които биха могли да бъдат косвено засегнати като бизнес партньори във веригите за създаване на стойност.

Държавите членки трябва да транспонират директивата в националното си законодателство и да съобщат съответните текстове на Комисията до 26 юли 2026 г. Една година по-късно правилата ще започнат да се прилагат за първата група дружества, следвайки поетапен подход (с пълно прилагане на 26 юли 2029 г.). Набор от насоки, които

² Corporate sustainability due diligence: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/corporate-sustainability-due-diligence_en

³ Ibid

ще бъдат издадени от Комисията, ще помогне на дружествата да извършват надлежна проверка.

1.5. Оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги

В регламент (ЕС) 2019/2088 на европейския парламент и на съвета от 27 ноември 2019 година относно оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги [Regulation (EU) 2019/2088 on sustainability-related disclosures in the financial services sector] е посочено, че с него се установяват хармонизирани правила за участниците на финансовите пазари и финансовите съветници за прозрачност във връзка с интегрирането на рисковете за устойчивостта и отчитането на неблагоприятните въздействия върху устойчивостта в техните процеси и във връзка с предоставянето на информация, свързана с устойчивостта, по отношение на финансовите продукти. Постига се прозрачност във връзка със стимулите за екологични или социални характеристики и устойчиви инвестиции при предоговорното оповестяване на информация, както и при друг тип разкриване на информация. Регламент (ЕС) 2019/2088 има за цел да подобри интегрирането на съображенията, свързани с устойчивостта, в процеса на вземане на решения от инвеститорите и кредитополучателите. Той прави това, като изисква от финансовите предприятия, като например банки, застрахователни компании и управляващи активи, да разкриват информация за това как устойчивостта се отразява на тяхната бизнес стратегия, рискове и резултати. Чрез него се подобрява информацията за устойчивостта, насърчават се устойчивите инвестиции и отговорното корпоративно управление.

Кредитните институции и застрахователните предприятия играят важна роля в прехода към напълно устойчива и приобщаваща икономическа и финансова система в съответствие със Зеления пакт. Те могат да имат съществени положителни или отрицателни въздействия посредством своите кредитни, инвестиционни и застрахователни дейности.

1.6. Докладът за устойчивостта - паспортът на реализираната от бизнеса екологична отговорност

В оценката на своето въздействие компаниите подобряват начина, по който мислят, планират и докладват успеха на своя бизнес. Този подход на цялостност прониква в процеси като стратегическо планиране, оперативен управление, идентифициране на рискове и възможности в работата, включително сътрудничеството между хората и процесите. Интегрираното отчитане води до интегрирано мислене, в което дружествата активно оценяват връзките между различните оперативни и функционални звена и „множеството капитали“, които използват. То помага на фирмите да разберат стойността, която създават – както финансова, така и стойността за обществото и служителите [Stefanova et al., 2021].

От големите предприятия, малките и средните предприятия, чиито ценни книжа са допуснати до търговия на регулираните пазари в ЕС, както и от предприятията майки на големите групи се изисква да включват в специален раздел от своя доклад на ръководството за дейността или от своя консолидиран доклад на ръководството за дейността информация в съответствие със стандартите за отчитане във връзка с устойчивостта, т.нар. отчет или доклад за устойчивостта. Това е отчетността на бизнеса в съответствие с ESG регулациите, обобщаваща целите, политиките, предприетите действия и иновации, с проследяване на напредъка и приноса на компанията за планетата, включващ и екологичния отпечатък на бизнес процесите като израз на реализираната екологична отговорност на дружеството.

Докладът за устойчивостта създава прозрачност за целите, действията и напредъка на бизнеса по отношение на екологичните, социалните и корпоративни фактори, свързвайки безвъзвратно развитието и устойчивостта на бизнеса с ползите за планетата и хората.

2. Сравнителен анализ на повишаващото се екологично отговорно поведение на бизнеса в лицето на IKEA, Ideal Standart и Девин

Целта на представения сравнителен анализ е да насърчи екологичната отговорност на бизнеса и да подчертае положителните въздействия на устойчивите практики върху околната среда, като по този начин стимулира и други предприятия да възприемат ефективни подходи, подпомагайки прехода към по-устойчива икономика. Целта е постигната с приложена структурна рамка на сравнителния анализ в следните последователни методически стъпки: а) събиране на данни от публично оповестените доклади за устойчивостта за 2023-та година на трите компании⁴; б) анализиране на събраните данни с цел да се идентифицират ключовите области, в които всяка компания се отличава в своята екологична отговорност и намиране на общи теми и тенденции; в) сравнение и обобщаване на реализираната от компаниите екологична отговорност и поетите екологични ангажименти; г) извеждане на констатации.

IKEA и Ideal Standart са добре познати мултинационални компании с различни продуктови предложения и бизнес модели. IKEA е специализирана в продажбата на готови мебели, аксесоари за дома и различни други стоки за обзавеждане и известна със своя ангажимент към устойчивостта и отговорното потребление, а Ideal Standard е водещ доставчик на продукти и решения за баня, известен със своите иновации и дизайн. Девин е водещ производител на бутилирана вода в България, подчертаващ значението на устойчивите опаковки, опазването на водните ресурси и намаляването на емисиите за създаване на положително въздействие върху околната среда. Трите компании са известни със своите усилия за насърчаване на устойчиви практики и екологичната си отговорност. Селектирани са на база приоритетния им ангажимент към опазването на околната среда, демонстриран чрез техните продукти, процеси и инициативи, както и значителното им присъствие в съответните си индустрии, правещо ги подходящи примери за разбиране на въздействието им върху околната среда и как се справят с предизвикателствата, породени от ESG регулациите, и как надграждат реализираната от тях екологична отговорност.

Докладите за устойчивостта за 2023 г. на трите компании са под надслов, както следва:

- IKEA – със стратегия за устойчивост „За хората и планетата“ (People & Planet Positive);
- Ideal Standart - ЕкоЛогика (EcoLogic) - цялостен подход към екологичен напредък; и
- Девин – „Бизнесът като сила за добро“.

Реализираната екологична отговорност на разглежданите компании, както и предприетите инициативи за повишаването ѝ са класифицирани и систематизирани в няколко основни направления, в които компаниите полагат усилия, за да намалят екологичния си отпечатък и да осъществят ефективно поетите екологични ангажименти (Табл.2).

⁴ Ideal Standart Sustainability Report 2023:

<https://www.idealstandard.bg/dfsmedia/9e07a8a15f014cab9f19c3786cffba89/407808-source/options/download>;

IKEA Sustainability Report FY23:

https://www.ikea.com/global/en/images/IKEA_SUSTAINABILITY_Report_FY_23_20240125_1b190c008f.pdf

Devin Sustainability Report 2023:

<https://devin-bg.com/wp-content/uploads/2024/04/Devin-Sustainability-Report-2023.pdf>

Таблица 2. Екологични ангажменти

КОМПАНИЯ	ЕКОЛОГИЧНА ЦЕЛ, НАПРАВЛЕНИЕ
КЛИМАТ	
IKEA	Укрепване действията по отношение на климата, включващи поне наполовина намаляване на стойността на емисиите на парникови газове в абсолютни стойности са условия до 2030 г. в сравнение с 2016 г. (базова за целта) и достигане на нетни нулеви емисии до 2050 г. по цялата верига на стойността. Най-късно до FY30 да бъдат намалени абсолютните емисии на парникови газове от веригата на стойност на IKEA с поне 90% в сравнение с базовата за целта година - 2016. (FY - финансова година; за IKEA е от 01.09. до 31.08.)
Ideal Standart	Поставена е цел да се намалят емисиите на CO ₂ от обхват 1 (директни – собствени и контролирани) и обхват 2 (индиректни – закупени) с 30% до 2030 г. и да постигне въглеродна неутралност до 2050 г.; Поет ангажмент да се премине към 100% дял от електроенергията, произведена от възобновяеми източници във всички дружествени фабрики до 2030 г.
Девин	Амбициозна цел за климатична неутралност по цялата верига на стойността до 2025 г.
ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИ	
IKEA	IKEA има амбиция да възстановява ресурсите, докато разраства бизнеса си. Поставена е цел за FY30 за намаляване на емисиите от края на жизнения цикъл на продукта с 30% в сравнение с FY16.
Ideal Standart	Избор на материали и оценка на жизнения цикъл: задълбочено оценяване на въздействието върху околната среда на суровините, използвани в производство, като се дава приоритет на тези с по-ниско въглеродно съдържание.; Проектиране на продукти с мисъл за лесна рециклируемост - намалява се нуждата от необработени суровини и материали и се смекчава въздействието върху околната среда, свързано с изхвърлянето на отпадъци.; Екологичната продуктова декларация (ЕПД) е стандартизиран и проверен доклад, който съобщава прозрачна и сравнима информация за въздействието на даден продукт върху околната среда. През 2023 г. компанията е публикувала над 5000 такива за своите продукти, осигуряващи прозрачност за фирмените решения EcoLogic. Планира се през 2024 г. да се разшири това покритие и за останалата част от портфолиото.
Девин	100% натуралност на съставките на предлаганите продукти.
ОТПАДЪЦИ	
IKEA	Стремеж да се използват само възобновяеми или рециклирани материали чрез адаптиране и намиране на нови източници и разработване на нови материали; Разработване на кръгови решения за съществуващи и нови клиенти за покупка, грижа и предаване на продуктите в края на живота им; Използване за първи път на отпадъци от керамичното производство за изработване на нови съдове за хранене; Редуцирано е количеството пластмаса в опаковки на потребителски стоки с приблизително 47% и е намален общият брой пластмасови опаковки с приблизително 44% в сравнение с базовата 2021 г.
Ideal Standart	Компанията се е посветила на премахването на цялата пластмаса за еднократна употреба от опаковките си до 2025г. и ще продължава да работи с доставчиците си, за да ги подкрепи в намирането на нови устойчиви методи за опаковане. Компанията успешно премахва 41,5 тона пластмаса, намалявайки екологичния отпечатък на опаковките си.
Девин	Намаляване на абсолютната стойност на пуснатата пластмаса под формата на опаковки на пазара, използване на опаковки за многократна употреба и използване на рециклирани материали; До 2025 г. да се постигне 95% оползотворяване на производствените отпадъци.
ВОДИ	

ИКЕА	Амбиция на ИКЕА е до 2030 г. да бъде добър стопанин на водите и да допринесе за увеличаването на наличността на чиста вода в собствените си дейности и в останалата част на веригата на стойността.
Девин	Девин има цел да постигне платинено ниво на сертификация според Алианса за устойчиво управление на водите (AWS) до 2025 г. Стандартът AWS има за цел да стимулира социалните, екологични и икономически ползи при целия мащаб на водосбора (вододайната зона).
ГОРИ	
ИКЕА	ИКЕА се ангажира да превърне отговорното управление на горите в норма за целия свят. Компанията си поставя за цел най-малко една трета от дървесината в гамата на ИКЕА да бъде рециклирана дървесина до 2030 г.
БИОРАЗНООБРАЗИЕ	
Девин	Дългосрочна стратегия на Spadel 2025–2030–2050 за 100% положително въздействие от дейността на компанията.
ИНОВАЦИИ И МОДЕРНИЗАЦИИ	
ИКЕА	Изработката на керамика от отпадъчни материали; производството на опаковки от алтернативи на хартия или влакна; Рециклирано стъкло заменя първичния кварц в нова гама плотове.; Представяне на лепило на био основа в гамата на ИКЕА; Увеличаване на дела на БЕИ в производството; Инициатива с финансиране от 100 милиона евро на програма за отстраняване и съхранение на въглерод - през 2022 г. стартиран петгодишен ангажимент за работа с дребни фермери във Виетнам за удължаване на ротацията на акация; Изграждане на плаваща платформа за цъфтящи растения (свободно висящите корени на тръстиковите растения филтрират водата, премахвайки замърсителите и микробите), служеща за почистване на вода в Пакистан - решение, основано на природата, евтино и не изисква поддръжка, а мащабируемостта му в момента се проучва.
Ideal Standart	Ideal Standart активно проучва разнообразни иновативни технологии за декарбонизация в сътрудничество с университети и специализирани фирми. Това включва улавяне на CO ₂ , използване на зелена електроенергия и проучване на водорода като потенциално алтернативно гориво на природния газ.
Девин	Подменя производствени линии с нови много по-ефективни по отношение на потреблението на вода и електричество.

Различните цели, стратегии и инициативи, възприети от трите компании за прилагане на принципите на кръговата икономика, действията по отношение на климатичните цели, както и иновациите в контекста на поетите ангажименти, очертават дългосрочни тенденции за повишаване на екологичната отговорност на бизнеса в концепцията на глобалната устойчивост. По примера на разглежданите компании, може да се заключи, че екологично отговорните бизнеси подчертават няколко ключови аспекта в своите доклади за устойчивост.

Намаляване на емисиите на парникови газове. Бизнесът споделя своите инициативи за намаляване на въглеродния си отпечатък, често чрез преминаване към по-енергийно ефективни технологии, подобряване на енергийната си ефективност, оптимизиране на операциите и инвестиране във възобновяеми енергийни източници.

Управление на отпадъците и използване на ресурсите. Бизнесът предприема програми за намаляване на отпадъците, рециклиране и инициативи за преизползване на материалите, както и цели за минимизиране или нулеви отпадъци, в съответствие с модела на кръговата икономика.

Отговорно снабдяване. Компаниите споделят своите процеси за проверка и оценка на доставчиците, за да гарантират съответствие с възприетите стратегии за устойчивост, и

предоставят обучение и подкрепа, за да помогнат на партньорите си да подобрят собствените си практики за устойчивост.

Иновации. Бизнесът става все по-креативен и заедно с високотехнологичния напредък, научните знания и глобалните цели за устойчивост, променя положително въздействието на своите операции върху околната среда. Иновациите демонстрират ангажимента на всяка компания да остане водеща в индустрията си чрез устойчиви решения, които са от полза както за околната среда, така и за бизнеса.

Измерване и докладване. Бизнесът разкрива как проследява и съобщава своя напредък към целите за устойчивост, демонстрирайки своята прозрачност и ангажимент за непрекъснато подобрене.

Чрез разкриваната ESG информация, предприетите действия, стратегиите и иновациите за постигане на поетите екологични ангажименти, разглежданите компании са пример как екологично отговорният бизнес е посветен на минимизиране въздействието върху околната среда, насърчаване на устойчиви практики и прозрачно отчитане на своя напредък. Техните инициативи могат да бъдат вдъхновение за други предприятия да възприемат подобни или по-добри практики с принос към едно по-устойчиво бъдеще.

ЕкоЛогиката все повече се вплита в ежедневните бизнес операции, а стремежът към устойчивост и отговорните корпоративни действия в тази насока неизменно ще доведат до работа заедно за по-добро бъдеще. Бизнесът, мислейки и действайки позитивно за планетата, всъщност оцелява дългосрочно и устойчиво във времето. Оставяйки добрия си пример на екологично отговорен компонент в конкурираща се среда, бизнесът моделира корпоративното поведение за устойчиво развитие, носещо дългосрочни ползи за планетата и хората. Компаниите се фокусират върху интегрирането на активности и иновации за опазването на околната среда в бизнес ежедневието си и в стратегиите за постигане на устойчивото развитие, очертавайки дългосрочен тренд на партньорство с природата.

Заклучение

Представяйки потенциала на ESG регулациите за повишаването на екологична отговорност на бизнеса, статията същевременно ангажира вниманието и с императивността им. Наличието на регулаторна рамка ще повиши чувствителността и ще насочи вниманието на бизнеса към адекватни действия за повишаване приноса му за постигането на екологичните цели. Административната тежест, която бизнеса ще понесе и възприеме в краткосрочен план, за да съответства с ESG регулациите, ще бъде оправдана с дългосрочните ползи от предприетите действия в полза на планетата. Определяйки минималните стандарти за екологично, социално и управленско поведение, тези разпоредби помагат на бизнеса да намали въздействието си върху околната среда, да повиши социалната си отговорност, да оптимизира управлението си и да създаде дългосрочна стойност за своите заинтересовани страни. С разглежданите в настоящата статия факти могат да се изведат няколко съществени заключения.

Постигане на опазване на околната среда с необходимата приоритетност и респект към природата. Демонстрира се ангажимента на компаниите да дадат приоритет на опазването на околната среда и да подхождат в своите бизнес дейности с уважение към естествения свят. Подчертава се важността на баланса между икономическия растеж, социалното развитие и опазването на околната среда - концепция, известна като устойчиво развитие. Инвестирайки в такъв модел за поведение, бизнесът същевременно създава стойност за своите заинтересовани страни и допринася за по-устойчиво бъдеще.

Стратегическото развитие на бизнеса зависи от реализираната екологична отговорност в конкурентна среда. Грижата за природата и екологичният отпечатък на бизнеса са конкурентно стратегическо предимство. Начините, по които компаниите се справят със своята отговорност към околната среда, обществото и хората, са приоритетни за оцеляването им. С нарастващото осъзнаване на необходимостта от устойчиви практики, екологичната отговорност се превръща в решаващ фактор за успеха на бизнеса, осигуряващ едновременно: конкурентно предимство, понижен риск от регулаторни санкции; ефективност при управление на ресурсите, ангажиране на служители, клиенти, доставчици и заинтересовани страни; иновативни решения за изпълнение на поетите ангажименти; репутация и доверие; и не на последно място - бъдеща устойчивост.

Ролята на бизнеса е основен двигател на устойчивото развитие чрез повишаване на екологичната му отговорност в съответствие с ESG регулациите. Бизнесът е основна движеща сила за устойчивото развитие, тъй като той има способността да влияе на широк кръг заинтересовани страни, включително потребители, служители, доставчици и инвеститори. ESG регулациите осигуряват рамка за отговорност на бизнеса за неговите екологични, социални и управленски действия. В съответствие с тях, той може да намали въздействието си върху околната среда, да подобри социалната си отговорност, да оптимизира управлението си и да създаде дългосрочна стойност за своите заинтересовани страни, поставяйки основата за дългосрочен успех в една все по-конкурентна и устойчива бизнес среда.

Бизнес етиката, фокусирана върху екологичната отговорност в концепцията за глобална устойчивост, е основен инструмент за съхранение на природата и човека. Колкото по-рано бъде имплементирана такава в корпоративното поведение и управление, чрез регулаторен натиск или доброволно, толкова по-бързо ще се генерират ползи за планетата.

Важно е бизнесът да осъзнае своята отговорност, да се стреми ефективно да я повишава и да търси решения с реален принос към околната среда, допринасящи за устойчивото развитие и дългосрочното му позициониране в конкурентна среда. Процесът на адаптиране на бизнес операциите в съответствие с ESG регулациите ще е продължителен и не лек, но ще създаде устойчив модел за икономическо развитие, съхраняващо природата.

ЛИТЕРАТУРА

- Achim, M. V., V. L. Văidean, A. I. Sabau, I. L. Safta, 2022. The impact of the quality of corporate governance on sustainable development: An analysis based on development level. *Econ. Res. Ekon. Istraž.* 2022, 1–30. [on line]. Retrived from: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1331677X.2022.2080745>
- Ahmad, H., M. Yaqub, S. H. Lee, 2023. Environmental-, social-, and governance-related factors for business investment and sustainability: a scientometric review of global trends. 2023. *Environ Dev Sustain* 26, 2965–2987 (2024). [on line]. Retrieved from: <https://doi.org/10.1007/s10668-023-02921-x>
- Alamillos, R., F. Mariz, 2022. How Can European regulation on ESG Impact Business Globally? *Journal of Risk and Financial Management* 15(7):291. [on line]. Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/jrfm15070291>
- Bashikarov, K., 2024. The transposition of directive (EU) 2022/2464 into bulgarian accounting legislation. *Audit.* Issue 02/2024, XXVIII. [on line]. Retrieved from: <https://www.ides.bg/media/2124/02-2024-kb.pdf>

- Byrne, J., L. Glover, 2002. A Common Future or Towards a Future Commons: Globalization and Sustainable Development Since UNCED. *Int Rev Environ Strateg.* Vol.3. No. 1. pp. 5 – 25. 2002. [on line]. Retrived from: https://jbyrne.org/wp-content/uploads/2002_sd_common_future_3.pdf
- Boffo, R., R. Patalano, 2020. ESG Investing: Practices, Progress and Challenges. OECD Paris. [on line]. Retrieved from: https://www.oecd-ilibrary.org/esg-investing_5504598c-en.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpublication%2F5504598c-en&mimeType=pdf
- Chang, Y. J., B. H. Lee, 2022. The Impact of ESG Activities on Firm Value: Multi-Level Analysis of Industrial Characteristics. *Sustainability* 2022, 14, 14444. [on line]. Retrived from: <https://doi.org/10.3390/su142114444>
- Commission delegated regulation (EU) 2023/2772 of 31 July 2023 supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards. [on line]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32023R2772>
- Corporate sustainability due diligence. European Comission. [on line]. Retrieved from: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/doing-business-eu/corporate-sustainability-due-diligence_en
- Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. [on line]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj?locale=bg>
- Directive (EU) 2024/1760 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 on corporate sustainability due diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 and Regulation (EU) 2023/2859 [on line]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32024L1760>
- EU Taxonomy Navigator: <https://ec.europa.eu/sustainable-finance-taxonomy/>
- Liang, Y., M. J. Lee, J. S. Jung, 2022. Dynamic Capabilities and an ESG Strategy for Sustainable Management Performance. *Frontiers in Psychology*, 13. [on line]. Retrived from: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2022.887776>
- Liu, J., H. Mooney, V. Hull, S. J. Davis, J. Gaskell, T. Hertel, J. Lubchenco, K. C. Seto, P. Gleick, C. Kremen, S. Li., 2015. Systems integration for global sustainability. 27.02.2015. *Science* Vol.347. Issue 6225. [on line]. Retrived from: <https://doi.org/10.1126/science.1258832>
- Lombarts, A., 2024. ESG and CSRD in the Hospitality & Tourism Industry. *Reference Module in Social Sciences*. Elsevier. 2024. [on line]. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/B978-0-443-13701-3.00240-1>
- Koh, H. K. R. Burnasheva, Y. G. Suh, 2022. Perceived ESG (Environmental, Social, Governance) and Consumers' Responses: The Mediating Role of Brand Credibility, Brand Image, and Perceived Quality. *Sustainability* 2022, 14, 4515. <https://doi.org/10.3390/su14084515>; <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/8/4515>
- McElroy, M.W., J.M.L. Van Engelen, 2011. Corporate Sustainability Management: The Art and Science of Managing Non-Financial Performance (1st ed.). *Routledge*. [on line]. Retrived from: <https://doi.org/10.4324/9780203121818>
- Primec, A., J. Belak, 2022. Sustainable CSR: Legal and Managerial Demands of the New EU Legislation (CSRD) for the Future Corporate Governance Practices. *Sustainability* 2022, 14, 16648. [on line]. Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/su142416648>

- Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector. [on line]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/ALL/?uri=CELEX%3A32019R2088>
- Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088. [on line]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX%3A32020R0852>
- Regulation (EU) 2021/241 of the European Parliament and of the Council of 12 February 2021 establishing the Recovery and Resilience Facility. [on line]. Retrieved from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0241>
- Smith, M., 2009. Advancing and Resolving the Great Sustainability Debates and Discourses - Resolving the "Growth versus Sustainability Debates" through "Green Growth/Decoupling" to Progress the "Climate Change Debates". Australian National University. PhD Thesis. 2009. [on line]. Retrived from: https://www.academia.edu/27240401/Smith_M_2009_Advancing_and_Resolved_the_Great_Sustainability_Debates_and_Discourses_Resolved_the_Growth_versus_Sustainability_Debates_through_Green_Growth_Decoupling_to_Progress_the_Climate_Change_Debates_ANU_PhD_Thesis
- Staneva, I., 2022. ESG strategies for sustainable development in bulgarian business organisations. In: DOCTORAL RESEARCH ANNUAL ALMANAC. Volume XV-2022. book 18. ACADEMIC PUBLISHER "CENOV" - SVISHTOV. ISSN 1313-6542
- Stefanova, M., 2022. *Otchitane na ustoychivostta na predpriyatiyata. Ekologichni, sotsialni i upravlenski (ESG) aspekti na tyahnata deynost* [Reporting on sustainability of companies. Environmental, social and governance (ESG) aspects of their business]. Sofia University 'St. Kliment Ohridski'. ISBN: 9789549399738
- Stefanova, M., V. Petrova, A. Atanasov, E. Nikolov, O. Nikol, B. Kambourova, 2021. Initsiativa za korporativna prozrachnost. Analitichen доклад Bulgaria 2021 [Corporate Transparency. Analytical report Bulgaria 2021]. Corporate Transparency: Conference, September 28. 2021, Sofia, Bulgaria, [on line]. Retrived from: <https://ssrn.com/abstract=3955209>
- UN, United Nations, 1987. World commission on environment and development. *Our common future* (pp. 27). Oxford University Press. Human Development Reports. [on line]. Retrived from: <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/items/9e9a848f-0594-42c4-843a-d858e635f5ba/full>
- Vutsova, A., T. Yalamov, M. Arabadzhieva, 2024. Perception of sustainability and strategies of Bulgarian companies. *International journal of professional Business Review*, [on line]. Retrived from: https://www.researchgate.net/publication/377718635_Perception_of_Sustainability_and_Strategies_of_Bulgarian_Companies